

ієрархізованої моделі привів до утворення інших систем, наприклад, модель поширення активації. Ця модель включає більше типів зв'язків між елементами інформації. Такими типами зв'язків є зв'язки, в основі яких лежить схожість значень (яблуко – слива), або асоціації, що часто зустрічаються (хліб – масло). Як зазначають вчені зв'язки між поняттями можуть розрізнятися за силою. Активація поширюється швидше, ніби електричний струм дротами сітки, між ячейками, які мають сильний зв'язок. Зазвичай, згідно теорії ознак, детектори нижчого рівня запускають детектори більш високих рівнів.

Всі сітьові моделі використовували систему локальних уявлень. Це означає, що кожне поняття було представлено окремою ячейкою або набором ячеек.

Вчені зазначають, що в останні роки набули розвитку сітьові моделі, які засновані на розподілі уявлень. Для функціонування такої сіті необхідним є існування системи розподілу, в якій багато операцій виконується одночасно, тобто велика кількість операцій здійснюється симультанно. До того ж, кожна з них впливає на різні частини розподіленого образу та отримують на себе їх вплив.

Використана література:

1. Бенеш Г. Психологія. Довідник / Г. Бенеш. – Київ, 2007.
2. Виготський Л. С. Мышление и речь / Л. С. Виготский. – М.; Л.; 1934.
3. Глейтман Г. и др. Основы психологии : пер. с англ. / под ред. В. Ю. Большакова, В. Н. Дружинина. – СПб. : Речь, 2001.

УДК 177.61:241.513

Магера О. П.

ФЕНОМЕН ЛЮБОВІ: РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Любов у найзагальнішому тлумаченні – це ставлення до когось або чого-небудь як безумовно цінного, поєднання з яким сприймається як благо (вища цінність). У сакралізованому контексті любов може бути визначена як умотивована канонами релігії емоційно-чуттєва відданість Богові й турботливе ставлення до свого ближнього. Різноманітним значенням, характерним сучасним європейським мовам, у стародавніх культурах відповідали спеціальні терміни: чуттєва любов – жадання, що позначалась словами ката (санскр.), eros (грецьк.), amor (лат.), 'ішк (араб.); дружня – словами sneha, priyata (санскр.), philia (грецьк.), dolictio (лат.), sadaqa (араб.); любов-милосердя – словами prema (санскр. індуїзм), karuna (сакр.буддизм), hesed (давньоєвр.), agape (грецьк.), caritas, rahma (араб.). Уявлення, відповідні зазначеним людським почуттям та відносинам є притаманними також китайській культурі (жень, інь і янь).

Реалізація суспільної потреби у приборканні проявів людської відокремленості, а також становлення моралі як фактору духовного єднання зумовили включення феноменулюбові у комплекси багатьох релігій світу. У конфуціанстві, зокрема, людинолюбством ("жень") як найшляхетнішою рисою верховне божество Тянь наділяє "благородного мужа", котрий тому і здатен виявляти вірність обов'язкові, повагу й шанобливість до старших за віком та суспільним становищем, турботу про молодших тощо. Любов у буддизмі виступає засобом протистояння легковажності й потягу до життєвих насолод, застерігання від нещастя та нерозумних діянь, а, отже, важливим чинником морального удосконалення людини.

В ісламі любов вважається однією з найдорожчих моральних цінностей, спорідненою з щирістю, вірністю, відданістю, дисциплінованістю та ін. Вона є обов'язковою умовою становлення мусульманина як особистості, позначеної щиросердністю й безмежною турботливістю не лише про своїх рідних і близьких, а й щодо усіх одноплемінників-єдиновірців [1, с. 233].

Патріотична любов до батьківщини зумовлюється втіленням у ній милості Аллаха. Іслам повчає своїх вірних любити свою країну лише "чистою любов'ю", позбавленою корисливих інтересів та лицемірного пафосу. Священною для кожного мусульманина є турботлива любов до батьків, найвища чеснота після поклоніння та покори Аллаху. Відносини між подружжям у мусульманських сім'ях мають будуватися на взаємній любові та любові до Бога [1, с. 238-241, 244-245].

Найвідповіднішою християнському моральному вченню є агаре – поняття, що позначає у Священному писанні самовіддану любов-милосердя. Вона приходить від Бога й спрямована до нього (любов-благочиння), доповнюючись виявами братської любові, любові до ближнього (любов-турбота) й любові до ворогів. У християнській традиції духовна любов-агаре – позбавлена будь-якого егоїзму й виступає антитезою eros як плотській пристрасті. У свій час давньохристиянський богослов і філософ Оріген, а також перший єпископ Афін Діонісій Ареопагіт висловили свою незгоду з таким розрізненням на підставі філологічних даних. Пізніше було запропоновано таку диференціацію: християнське вчення про любов (агаре) виходить від Бога, тоді як язичницьке поняття любові (eros) у релігійному контексті означає жадання тварі, що спрагло тягнеться до Бога. У Прокла, представника пізнього неоплатонізму, знаходимо рефлексії про провіденційну любов – eros з боку Бога.

У домінуючій нині на Заході релігійній системі любов до Бога постає тотожною вірі в Бога, у Божественне існування й Божественну справедливість. Це своєрідний мислений досвід. У східних же релігіях та містицизмі любов до Бога – це напружене емоційне переживання єдності, органічно сполучене

з реалізацією цієї любові у кожному вияві життєдіяльності людини. У релігійно-етичному контексті, зазначає Е. Фромм, – рівність історичного начала, “що всі ми – діти Бога, що у всіх нас одна й та ж сама божественно-людська сутність, що всі ми – одно” [2; с. 26].

У стародавніх євреїв заповідь любові до Бога була започаткована потребою самоусвідомлення євреїв як богообраного народу (5.М.6:4-9). Історично зумовленою була любов до милостивого і милосердного бога Ягве, який звільнив свій народ з єгипетського рабства й уклав з ними завіт на Синайській горі. Сакральний заклик любити “Господа Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю” набув конкретної об’єктивації. “Усім серцем” означає самопереборення обома альтернативними нахилами (добрим і злим); “усією душею” – жертвування власним життям (нефеш); “усією силою” – жертвування усім майном (наявною власністю). Любов до Бога у Новому Завіті – не лише почуття, сердечне поривання й містичне блаженство, але й послух, самовіддане служіння. Зазначений аспект висловлюється й набуває особливої вагомості у спільній молитві “Отче наш”, в участі у громадському богослужінні, а також у спільному відзначенні свят, які нагадують про чудесні Божі діяння, наприклад, Пасха.

Любов Бога до людини трактується сучасними християнськими богословами як благодать, а релігійна установка – як віра в цю благодать і допомога слабким та немічним. Сам Бог виступає неперевершеним філантропом, який безмежно любить людей і просить, щоб у відповідь любили його самого. Діаспорний православний богослов П. Євдокимов звертається до визначення Бога візантійським духовним мислителем XIV ст. Н. Кавасилою як втілення *manikos eros* – “несамовитої Божої любові” до людини й безмежної поваги до людської свободи. Він посилається також на богословський трактат Г. Назіанзіна, в якому говориться про невичерпну скарбницю “Божої любові до людей”, про “серце, яке палає любов’ю до кожного свого створіння” й невимовну “ніжність до буття” [3, с. 91, 69-70]. Новозавітний люблячий Ісус творить милість тим, хто його любить (5 М. 5:10) й дарує їм “великий світ” (Пр. 118:165). Його любов породжує в людини відповідне почуття та ставлення до собі подібного, до ближнього та прибульця (3 М. 19:18, 34). У Новому Завіті Божа любов торжествує над людською невірністю, завдячуючи рятівному подвигу Ісуса Христа.

Любов до Бога побожної людини є нерозривно пов’язаною з любов’ю до ближнього, котрого слід любити “як самого себе” (Гал. 5:14), хоча надмір останньої (гр. *philautia*) замикає людину на самій собі. (Ж. Кальвін характеризує егоцентричну любов до себе як чуму, а З. Фрейд кваліфікує її як нарцизм, звернення лібідо на самого себе, що може спричинити божевілля). З метою перемоги над крайнім себелюбством й здолання духу самовдоволення у християнстві практикуються невпинна молитва, чернечі послух і постриг. Інтерпретація поняття “ближній” зазнало історичної еволюції від фіксування статусу старозавітного одноплемінника (члена союзу з Ягве) до статусу ге’а (товариша), співмешканця по планеті. Новозавітне вчення зорієнтовує на примирення зі своїми ближніми (Мт. 5:25, 26), безкорисливу допомогу кожному, хто опинився у скруті, свідомі добродійні вчинки. Любов, покладена в основу християнської духовності, вимагає, щоб людина раділа разом з тими, що плачуть, й у покорі пристосовувалась до громади. Найвищим доказом християнської любові вважаються страждання і смерть за своїх ближніх, покладення життя “за друзів своїх”.

Характеризуючи “закон дару” в любові, визначний діяч духовної культури римський папа Іоанн Павло II зазначає, що людська істота не може стати до кінця людиною, не відаючи себе іншому, бо саме у такому добровільному акті самообдарування, не зважаючи на позірну парадоксальність цього, людина й набуває себе як особистість [4, с. 215]. Що правда, у свій час прихильник ідеї загальнолюдського прогресу Ф. Ніцше порушував питання про витиснення ідеї “любові до ближнього” ідеєю “любові до дальнього”, пов’язаною з необхідністю руйнування традиційних суспільних відносин і позбавлення людства співчутливості. Така ідейна позиція зазнала принципової критики російським філософом-гуманістом С. Франком [5, с. 18]. У позитивному відношенні любов до дальнього в умовах сучасного глобалізованого людства означає толерантність, дружелюбність і милосердя у ставленні до інших співмешканців по планеті.

Християнська любов до ближнього принципово виключає ненависть: неможливо любити одного й ненавидіти іншого. Найспецифічнішим у християнському тлумаченні любові любові до ворогів: “Любіть ворогів своїх, – закликає вірних І. Христос у Нагірній проповіді, – благословляйте тих, хто вас проклинає, творить добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує” (Мт. 5:44). Християнська проповідь любові до ворогів конкретизується у двох принципових вимогах: “любити навіть того, кого ти вважаєш ворогом” й “нікого не вважати своїм ворогом”. Повеліваючи долати ворожнечу та конструктивно розв’язувати конфлікти, навіть в опорі агресору, утримуватись від морального приниження людини, християнська етика постає втіленням найпоштовхнішої великодушності і справедливості. Подібні судження та заповіді спостерігаємо і в інших етико-релігійних традиціях – конфуціанській, джайністській та буддистській. Якісно новий досвід ненасильницької політичної боротьби, здійснюваної М. Ганді в Індії, а також М. Л. Кінгом у США [6, с. 168-181], створив умови для переосмислення заповіді любові до ворога у контексті соціально-політичних реалій ХХ ст. й змістовно посилив зазначену заповідь: небажання завдати зло своєму ворогові або позбавити його життя є безумовно недостатнім; справжня моральна достойність та досконалість полягають у тому, щоб не дозволити іншим завдати йому шкоду й захистити його навіть ціною власного життя.

Поліконфесійна інтерпретація любові засвідчує іманентність кожній сучасній релігії оцінки цього феномену як найсуттєвішого компонента системи релігійної моралі. Любов підносить віруючу людину до сакрального абсолюту в якості універсального начала. У практиці міжособистісних відносин любов зорієнтовує на дружелюбність і братолюбність, толерантність і милосердя у ставленні до інших людей, ближніх і дальніх.

Використана література:

1. Исламоведение : пособие для преподавателя / Э. Р. Кулиев, М. Ф. Муртазин, Р. М. Мухаметшин и др. ; общ. ред. М. Ф. Муртазин. – М. : Изд-во Моск. исламского ун-та, 2008. – 416 с.
2. Фромм Э. Искусство любить : [пер. с англ.]. – М. : АСТ; Полиграфиздат, 2012. – 223 с.
3. Євдокимов П. Незбагненна Божа любов: [пер. з фр.] – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2004. – 132 с.
4. Вейгел Джордж. Свидетель Надежды: Иоанн Павел II. – В 2 кн. – Кн. 1.: [пер. с англ.]. – М. : ООО “Издательство АСТ”, 2001. – 608 с.
5. Франк С. Л. Фр. Ницше и этика “любви к дальнему” // Франк С. Л. Сочинения. – М. : Правда, 1990.
6. Кинг Мартин Лютер. Паломничество к ненасилию // Этическая мысль : науч.-публицист. чтения, 1991. / общ. ред. А. А. Гусейнова. – М. : Республика, 1992. – 446 с.

Аннотація

Expounded polyconfessional interpretation of love indicates the immanence of every modern religion of this phenomenon. Love elevates the believer to the sacred absolute as a universal beginning. In practice of interpersonal relationship love focuses on friendliness and brotherly love, tolerance and compassion towards other people.

Annotation

Изложенная поликонфессиональная интерпретация любви свидетельствует об имманентности каждой современной религии этого феномена. Любовь возносит верующего человека к сакральному абсолюту в качестве универсального начала. В практике межличностных отношений любовь ориентирует на дружелюбие и братолюбие, толерантность и милосердие в отношении к другим людям, ближним и дальним.

УДК 159.9

Міняйло С. Р.

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСТАНТНОЇ СІМ'Ї

Особливості соціально-економічної ситуації в Україні призвели до кризи сучасної сім'ї. Необхідність фінансового забезпечення функціонування сім'ї, створення умов для одержання належної освіти, надання з боку батьків переваги платним послугам, з одного боку, та неможливість забезпечити сімейні потреби в країні – з іншого, вимагають від батьків пошуку роботи з належною оплатою за межами країни. Як показує аналіз літератури з даної проблеми, понад 7 млн. громадян України працюють за кордоном, що призводить до виникнення великої кількості так званих “проблемних” сімей.

Питання проблемних сімей знаходиться у полі зору держави, урядових та громадських організацій, психологів, науковців та практиків з соціально-педагогічної роботи. Проблеми сім'ї як соціального інституту розглядаються в працях А. І. Антонова, Т. В. Андрєєвої, Т. А. Гурко, С. І. Голод, А. Г. Харчева. Сімейне неблагополуччя, її дезадаптацію вивчали В. В. Солоніков, І. М. Трубавіна, Т. В. Семігіна, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко, С. Я. Харченко та ін. Автори підкреслюють неефективність виконання батьками своїх основних сімейних функцій, девіації сімейних відносин.

Основні фактори сімейного життя (емоційна єдність дитини з батьками, почуттєві взаємини між членами родини, атмосфера захищеності, бажаності, любові), які складають виховний потенціал сім'ї і впливають на розвиток дитини в сім'ях, батьки в яких працюють за кордоном, набувають деформованого вигляду.

Вчені, досліджуючи проблеми таких сімей визнали існування поняття “дистантна сім'я”, яка характеризується особливими умовами сімейного життя, пов'язаного з перебуванням одного (чи обох) з батьків за межами країни з різних причин: заробітки, ув'язнення, лікування, неспроможність утримувати сім'ю, а також тимчасова передача дітей до інтернату [2, с. 57].

Особливостями дистантної сім'ї є: роздільне проживання членів сім'ї (як правило, батьки, чи один з них, працюють за кордоном), відокремлення місця праці від домівки; зміна ціннісних орієнтацій, порушення сімейної рівноваги; розпад сімейних зв'язків; надання переваги одній з сімейних функцій (економічній).

Характерними проблемами для дистантних сімей є: епізодичність виховних впливів на дітей, брак сімейних стосунків, що призводить до “емоційного відторгнення” батьків дітьми, протиставлення батьківського ставлення до дітей, непорозуміння дітей з мікросередовищем, неузгодженість поглядів батьків на виховання дітей.

Для дистантної сім'ї характерна структурна зміна таких складових, як шлюб, батьківство, діти, домогосподарство набувають самостійного значення. Дистантну сім'ю характеризує шлюб без сім'ї, яка у значній мірі є номінальною, тому що подружжя переважно проживають окремо один від одного, що є